

Bokvalg i barnehagen

Agnes-Margrethe Bjorvand, Institutt for nordisk og mediefag, UiA
Monica G. Mitchell, Nasjonalt lesesenter, UiS
Katarzyna Tunkiel, Institutt for barnehagelærerutdanning, UiS
Marianne Undheim, Institutt for barnehagelærerutdanning, UiS

Hvilke bøker leses i norske barnehager? Og hvordan begrunner barnehagelærere i norske barnehager at de leser akkurat disse bøkene?

Nasjonal spørreundersøkelse

Fram til nå har vi ikke hatt en nasjonal undersøkelse om lesing og bokvalg i barnehager i Norge. Når vi har snakket om bokvalg tidligere, har vi måttet vise til mindre svenske og danske studier, og så har vi antatt at det samme gjelder for Norge. Derfor er vi veldig glade for at vi nå endelig har en nasjonal undersøkelse som kan fortelle oss noe om hvilke bøker som leses i norske barnehager (Stangeland et al., Under utgivelse). Undersøkelsen ble gjennomført i 2022, og det var totalt 1192 barnehagelærere som deltok. I undersøkelsen ble barnehagelærerne blant annet spurt om følgende: 1) List opp titlene på fem bøker som du har lest sammen med barna den siste måneden og 2) List opp tittelen på hvilken av disse fem bøkene som barna likte best.

Den nasjonale undersøkelsen viste at det er stor bredde i bokutvalget i norske barnehager. Hele 762 spesifikke titler på bokserier eller enkeltbøker ble nevnt av barnehagelærerne, men det er likevel INGEN TVIL om at det er bukkene Bruse i alle varianter som troner øverst.

Ti-på-topp-listen over de bøkene som nevnes flest ganger i spørreundersøkelsen viser at det leses mange eldre tekster.

Fotograf: Agnes-Margrethe Bjorvand

Ti på topp

1. Bukkene Bruse	6. Karsten og Petra
2. Gruffalo	7. Pulverheksa
3. Skinnvotten	8. Jakob og Neikob
4. Lillesøster	9. Emma og Thomas
5. Albert Åberg	10. Den lille larven Aldrimett

«Skinnvotten» er opprinnelig et ukrainsk eventyr, oversatt til norsk av Alf Prøysen. Emma og Thomas-bøkene ble hovedsakelig skrevet på 1970-tallet, og bøkene om Karsten og Petra så dagens lys på 1990-tallet. Også Albert Åberg er en bokserie som har vært med oss i mange år. Den første boka kom ut i 1972. Ut fra denne ti-på-topp-lista ser vi at det først og fremst er serier som vinner fram i barnehagene.

Andre bøker som ble nevnt av mange, men som ikke kom med på topp-ti-lista, er serier med et tydelig pedagogisk formål, f.eks. Babblarna og Brannbamsen Bjørnis. Det er også veldig mange som nevner mer kommersielle tekster som bygger på populær mediekultur for barn, f.eks. Peppa Gris og Kaptein Sabeltann.

Fokusgruppeintervju

I tillegg til spørreundersøkelsen har vi også gjennomført tre fokusgruppeintervjuer om bokvalg i tre barnehager, hvor til sammen ti barnehagelærere deltok. Gjennom disse intervjuene fikk vi enda mer kunnskap om hva barnehagelærerne tenker om hva som leses i barnehagen og hvorfor.

I intervjuene kommer det fram at barnehagelærerne er opptatt av at bøkene skal oppleves som aktuelle, humoristiske og spennende, at bøkene er tematisk relevante. De er også opptatt av at bøkene åpner for gjenkjennelse, at de fører til gode samtaler, har fine bilder og at de er populære blant barna. Dette stemmer med den nasjonale spørreundersøkelsen. Der var det hele 56 % av barnehagelærerne som oppga at de var opptatt av barns preferanser og at barna liker bøkene. Barnehagelærerne vi snakket med viser innsikt i lesing som en estetisk opplevelse, altså at det å lese sammen er å sanse, føle, snakke og oppleve boka med det den har å by på av glede og spenning, og de ønsker i stor grad å legge til rette for gode leseopplevelser for barna. Og det vil de først og fremst gjøre ved å lese bøker barna liker.

Det barnehagelærerne kanskje ikke fokuserer så mye på, er at når barna får velge bøker selv, velger de naturlig nok noe de kjenner fra før og bøker de liker. Mange bøker leses altså om igjen og om igjen. Det er for så vidt også greit, men med tanke på alle de gode barnebøkene som finnes, så er det definitivt et uutnyttet potensial i barnehagen for å – i enda større grad – løfte fram nye barnebøker, både enkeltstående titler og serier.

Større bevissthet

Når det gjelder bokvalg i norske barnehager, ser vi altså at det er behov for en større bevissthet rundt det å finne fram til nye og ikke-kommersielle boktitler i barnehagen. Og én måte å få til en sann bevissthet på, er å snakke om lesing og hvilke bøker som tilbys. I etterkant av intervjuene ga flere av barnehagelærerne uttrykk for at den faglige samtalen vi hadde hatt under intervjuet, den hadde økt deres bevissthet om bokvalg og litteraturformidling. Én barnehagelærer spurte «Hvorfor snakker vi ikke om bøker på personalmøtene?»

Det er personalet i barnehagene som bestemmer hvilke bøker som skal være tilgjengelige for barna, men barnehagelærerne er klare på at de synes det er vanskelig å orientere seg blant nye bøker. I fokusgruppeintervjuene ble det veldig tydelig at barna får best tilgang på nyere bøker i de barnehagene der det er en engasjert person som tar (eller har fått) litt ekstra ansvar for å låne og kjøpe inn nye bøker. Det er viktig for både barn og ansatte at det er gode og spennende bøker i barnehagen. Da er det morsommere å lese, det skjer mer lesing og leseopplevelsene blir bedre.

Så hva kan vi gjøre, sånn helt konkret:

- Vi kan rydde i barnehagens bøker – gjerne beholde noen gode og gamle klassikere, men kvitte oss med det som er gammelt og slitt og som kanskje ikke gir så gode leseopplevelser.
- Vi må prøve å orientere oss i noe av det nye som finnes – besøke bibliotek og bokhandel – abonnere på nyhetsbrev fra forlag, følge med på bokanmeldelser og bokanbefalinger – kanskje også inngå en avtale med et bibliotek om å få nye bøker hver måned.
- Vi må snakke om bøker – gjerne også presentere noen nye bøker for hverandre, for eksempel på personalmøter eller på foreldremøter.

På denne måten øker sjansene for at vi kan gi barn gode opplevelser med nye og varierte bøker i barnehagen.

Spørsmål til refleksjon

Reflekter individuelt og i gruppe, før dere ser filmen:

- Hvilke bøker leses i din barnehage, og hvorfor?
- Hvilken bok leste du sist i din barnehage, og hvorfor?

Spørsmål til refleksjon etter at dere har sett filmen:

- Hvem er det som bestemmer hvilke bøker som leses i din barnehage?
- Hvordan kan dere i din barnehage få bedre tilgang på nye kvalitetsbøker for barn?

Referanser

Bjorvand, A.-M., Mitchell, M. G., Tunkiel, K. A. & Undheim, M. (2025). Bokvalg i norske barnehager – hva som leses sammen med barn og hvorfor. *Nordisk barnehageforskning*, 22(1), 1–18.

<https://doi.org/10.23865/nbf.v22.582>

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.udir.no/rammeplan>

Stangeland, E. B., Bergene, A. C. & Hoel, T. (under utgivelse). Lesing sammen med hele barnegruppen på avdelingen: En studie av lesepraksiser i barnehager i Norge. *Nordic Journal of Literacy Research*.

Nasjonalt lesesenter
Universitetet i Stavanger